

TANNE

✱ DOOR ELISABETH ZERNIKE

Met haar rechterhand steunde ze op de tafel, en keek naar de witte enveloppe, die scherp afstak tegen het wijnrode, pluchen kleed. Ze nam de brief op, las prevelend: Aan de kinderen van Lien en Theo, bij hun bespreking in het oude huis. Een zorgvuldig, langzaam vrouwenschrift. Haar gedachten werden heel vaag; tussen het wit en rood voor haar ogen, schoof het dofse glimmen van haar ring — ze droeg de trouwring van haar moeder — haar lippen weken vaneen door een korte, blijde zucht. Want alles verwarde zich zo wonderlijk in haar: ze leek haar eigen moeder

te zijn en de kinderen van Lien, haar gestorven zuster, waren haar kinderen. Nu legde ze de brief weer neer, vergat wat ze ermee doen wilde, en deed een paar hortende treden naar haar linnenkastje, dat ze opende. Haar blik ging het eerst naar haar geldtrommel, die in de rechter bovenhoek stond, en ze dacht aan de inhoud: bankpapier, effecten, een spaarbankboekje. Geld betekende macht, dat had ze in haar lange leven wel geleerd. Ze klemde haar lippen open — nooit zou ze Lien die woorden vergeven: jij overschat de waarde van het geld.

Hoe kon een eigen zuster zo iets zeggen? — De kinderen hadden het allen goed, gelukkig — toch bleef ze over hen waken, zij, de enig overgeblevene van de oude generatie.

Ze zonk in haar knieën, trachtte te berekenen hoeveel ze op dat ogenblik bezat. — Plotseling dacht ze aan haar jeugd, aan de muurkast in haar ouderlijk huis — een klein meisje zat ervoor, en keek naar haar speelgoed. Het was Anneke — het was zijzelf. Ze wist niet wat ze spelen zou, ze nam een pop op schoot, en keek de diepe kast in. Alles lag zo wild door elkaar, de blokken dozen waren hun deksel kwijt, en de gedeukte muziektol — de gedeukte muziektol? — Kleine Lientje wilde niet met haar spelen, die zocht andere vriendinnetjes, en zwierf graag op straat. — Ik zal je mijn nieuwe pop geven, als je bij me blijft, — maar Lientje schudde haar hoofd.

Wat zocht ze nu in haar kast? de brief had ze immers klaar gelegd? De klok sloeg half twee, nu zou er niemand meer komen om hem mee te nemen. Er moest dus onmiddellijk raad worden geschapt. — Juffrouw, zei ze even later tegen haar hospita, — ik begrijp er niets van; ik verwachtte mijn neven en nichten hier — ze hebben vanmiddag een familiebespreking. — Haar gezicht werd heel ernstig. — Door de dood van mijn zwager.

— Toch niet hier, zei de juffrouw, haar in de rede vallend.

— Wat zegt u? neen, natuurlijk in het oude huis, er moet toch een boedel-verdeling plaats hebben. Juffrouw Teunis had de woorden op de enveloppe al gelezen. — Geeft u mij nou maar het adres, dan komt dat best in orde. En, met haar hoofd over haar schouder wijzend: we hebben een kruier op de hoek.

Tanne pakte de brief beet. — Die man met zijn manke been, bedoelt u? — die deugt helemaal niet voor zijn vak.

Om de mond van juffrouw Teunis trok een minachtend lachje. — Nou ja, — goed — ik weet geen andere kruier. Ze kende dit spel-

letje, wist wat er volgen zou. — Kunt u zelf niet even gaan, als ik u een... taxi geef?

— Al gaf u me een taartje toe, dan deed ik het nog niet, ik kan op Zaterdagmiddag niet weg. Jufvrouw Teunis maakte aanstalten om de kamer uit te lopen. Plotseeling kreeg ze medelijden. Ze wist hoe de andere vrouw daar nu stond, gebogen, haar ene hand, met de door jicht misvormde vingers, op de tafel gesteund, haar gezicht boosaardig, maar tegelijkertijd zo slap en hulpeloos. — Een oud mens.

— Die kruier, zei ze, heeft genoeg jongens met rechte benen, ik roep er wel eentje, van achter.

— Als u het doen wilt, zei de ander stumperig — maar vond al haar waardigheid terug nu ze het adres noemde. Voor haar had „het oude huis” een zeer bijzonder aanzien.

Ze zou nu haar middagslaapje kunnen doen. Ze begreep het niet-begreep het niet — geen van de kinderen. In hun moeilijkste tijd had ze hen opgevoed, na Liens dood, ze nam ontslag uit haar betrekking, ze woonde in Theo's huis. Marth en Doortje, de tweeling, die hadden haar de meeste last berokkend, tegen hun sterke, dwarse twee-eenheid waren haar zenuwen niet bestand. Hun ondeugende ogenflikkering en altijd het beroep op elkaar: zeg jij nou, Marth — zeg jij nou, Doortje. Vijf jaar had ze het volgehouden; toen ze er middenin stond, was het zo eindeloos lang, maar nu leek die tijd te zijn verschrompeld, doordat het zeventien jaar geleden was. Ze ging terug in haar oude werkkring, kon ook dat bijna niet meer — de rust en de vrede waren overal zoek! Klein gekibbel op kantoor, afgunst, intriges. Al gauw werkte ze halve dagen — maar moest ze niet een dubbel leven leiden? Altijd hield ze de zorg over de kinderen. Die werden student, ze deden hun examens, ze trouwden. Theo, hun eigen vader, bleek niet zo wijd zijn hart te kunnen openstellen voor de schoonzonen en -dochters als zij.

0 291 Per slot was Theo alleen geble-

ven in het oude huis en alle kinderen zwierven ver van honk. Hij was eenzaam, als zij — hij wilde zelfs geen huishoudster hebben.

— Zal ik weer bij je komen wonen? had ze gevraagd — en toen glimlachte hij zo wonderlijk. — Neen, An, zei hij, je hebt je al eenmaal opgeofferd, dat is genoeg. En ik ben graag eenzaam. Soms kwam hij haar opzoeken, ging aan de tafel zitten en sprak heel weinig. Toch maakte hij de indruk, gelukkig te zijn — hij neuriede en zijn lichte ogen blinken. — Ze had wel eens gemeend, dat hij haar ten huwelijk wilde vragen en niet goed dorst — of niet wist hoe het in te kleden. Dan liep er een huivering over haar rug. — Hij zei: Ik kom maar eens naar je kijken, want ik dacht dat ik je anders wel gauw bij mij zou zien. — Wat bedoelde hij daarmee? — Zijn bezoek duurde maar kort, ze herinnerde zich niet dat ze ooit over iets belangrijks hadden gepraat. Wel greep zij soms een onderwerp aan, maar hij ging er niet op in — zijn gedachten waren blijkbaar met andere dingen bezig.

Zes weken geleden was hij plotseeling gestorven. — Ze dacht stellig dat hij een testament zou nalaten, en dat daardoor iets van zijn geheimzinnig leven zou worden verklaard. Maar er was geen testament, en de kinderen hadden zich daarover niet verwonderd. Ook was er niemand die huilde aan het graf, maar Marth en Doortje stonden er arm in arm, als vroeger — als vroeger na een hevige kibbelpartij. Er werd niet gesproken. Lida droeg een lichtgrijze mantel — het regende zachtjes.

Dat ook Bernard niet gekomen was! Hij had, als oudste, een streepje bij haar voor; misschien doordat zijzelf nog zo'n jonge vrouw was geweest, toen ze hem in haar armen hield — maar dat was lang geleden.

Ze ging nu op de divan liggen, trok een plaid over zich heen. Nu kwamen haar weer de zinnen uit haar brief in de gedachten. Bernard zou die voorlezen — op dit ogenblik, misschien? — haar hart

klopte zoo.

Stond de klok stil? vijf minuten over half twee — ze zou hem straks opwinden.

Haar ogen vielen dicht.

Marth en Doortje ontmoetten elkaar voor het station. — Maar meid, wat een bofl had eens geschreven!

— Och, nu is het wel zo aardig — wat gaan we doen? Ze pakten elkaars arm.

— Window-shopping, en een klein beetje eten — we hebben de tijd tot acht uur.

Doortje lachte om de gretige haast van Marth's woorden — En Tanne? vroeg ze.

— Tanne? een ondeugend vorschende blik. — Wou jij naar Tanne? Ik heb er geen tijd voor, ik moet vanavond naar huis terug. Even huppelend dwong ze Doortje tot een vluggere stap. — Bovendien, ze is nooit tevreden met een half uurtje, zelfs niet met een uur. Iemand die in zo'n ander tempo leeft als ik. Hoor eens, voel jij wat voor dat tafeltje-metwijken, dat in de huiskamer stond? Ik wel. Dick zegt dat ik alles wil hebben, maar dat is een leugen. Had ik maar plaats voor alles. — Ze lachten. — Weet je wat vader zei? — Als ik Tanne opzoek, dan houd ik het in mijn hand om weer weg te gaan; — komt ze bij mij, dan zitten we samen gevangen.

— Tja! — Een ogenblik liepen ze zwijgend, met opgeheven gezicht. — Mooi wordt de stad nu bij deze schemering. Pas op, ik heb eerbied voor al die auto's.

— Tanne heeft van ons wel het meest te verduren gehad, zei Doortje; — zie jij ook jezelf terug in je kinderen, als ze zo koppig zijn en zo volmaakt onhandelbaar?

— Och, ik weet niet — mijn kleine Dick is zo'n schattig ventje. Ze haalden hun hart op aan verhalen omtrent de kinderen.

Om zeven uur die avond werd er aan Tanne's deur geklopt. — Binnen! riep ze met haar hoge stem.

Lida trad over de drempel.

— Li, ben jij het? Tanne strekte nerveus haar armen uit, Lida's vluchtige kus ontging haar. — Is de bespreking toch niet gehouden? ik heb mijn brief teruggekregen. Ze vertelde, verward, van haar lange wachten, en den kruier, op 't laatst.

— Zullen we niet eerst gaan zitten? vroeg Lida. Ze was een forse vrouw van achter in de dertig. Ik heb me gehaast om nog even hier te kunnen zijn, — die bespreking is om acht uur, Bernard kon niet eerder. Wat zegt u van een brief?

Haar rustige stem imponeerde Tanne. Ze ging zitten en keek Lida glimlachend aan. — Je ziet er goed uit, maar me dunkt, je praktisch heeft zich nog uitgebreid. De ander trok licht haar wenkbrauwen op. — Waaraan meent u dat te kunnen zien, tantetje?

Tanne's ogen straalden van trots. — Je zult de knapste dokter worden van Den Haag, maar lieve mens, je moet je niet overwerken. Dat heb ik aan mezelf ervaren, hoe vreselijk het is als je... — Ik overwerk me niet, Tanne, en ik ben nog jong. De groeten van Herman en de kinderen. Coert heeft me naar de trein gebracht, hij zou alleen terug lopen, flink, hè? — Ze zag wel dat het oudje haar woorden niet had gevolgd, en zweeg. — Een ogenblik dacht ze aan haar vriendin, die ze ook had kunnen bezoeken, en met wie ze onmiddellijk een gesprek als een opwindend steekspel zou hebben gevoerd. Met moeite had ze zich die middag om vijf uur vrij gemaakt — nu stuitte al haar levensdrift af op Tanne's langzame, trage geest.

— Weet je nog, als je door een examen was gekomen — cum laude natuurlijk — hoe 'n feest we dan vierden? Eens heb ik honderd en drie kopjes thee ingeschonken in één uur van de achtermiddag.

Lida lachte kort. — Cum laude heb ik nooit gehaald — meestal was ik net met de hakken over de sloot; maar ja, dan vierde je uitbundig feest. Buiten de huiskamer, voegde ze er in gedachten bij — als de thee op was. — Ze

knikte Tanne maar eens toe. Het is akelig, dacht ze, maar ik houd niet van haar. Natuurlijk heeft ieder mens wel een goede, zilverkern, maar de hare is zo klein gebleven, zo erg klein. Er kwam een vale mistroostigheid in Lida, ze wilde aan haar gezin denken, maar ze zag het oude huis, na moeders dood, vaders gedrukte zwijgzaamheid, het eenzellige verdriet van de beide jongens, de ontwortelde, schrille levenslust van de jongere zusjes. En aan het hoofd van de tafel: Tanne — Tanne, die zo goed wilde, en zo weinig vermocht. — Als een flits ging dit alles door haar heen.

Het oude dametje was opgestaan en had haar linnenkast ontsloten. — Waar is nou die brief, hoorde Lida haar mompelen — ik heb hem toch hier weer opgeborgen. De kruier bracht hem bij me terug, hij kreeg geen gehoor — ik begreep er niets van.

— Er ligt een brief op de schoorsteenmantel, zei Lida. Ze liep er heen, las: Aan de kinderen van Lien en Theo. — Kijk, zal ik hem meteen bij me steken? want ik moet nu gaan.

— Gaan? zei Tanne, je bent er nauwelijks.

— Luisteren jullie dan eens, zei Bernard en keek de tafel rond — er is een brief van Tanne.

— Nu al haar testament? vroeg Dirk, met een glinstering van spot in zijn oogen. Lida was in druk gesprek met Doortje; — Marth wipte met haar stoel en hield haar ogen gericht op een ouderwets gobelinkleedje.

— Ja, veel tijd hebben we niet, tenzij we hier allemaal blijven overnachten.

— We luisteren, zei Lida, lees haar handen. — De ene alinea dan het voornaamste.

Doortje steunde haar hoofd in waar het op aan komt, hoor.

— Hm. — Bernard keek een halve bladzij zwijgend door, toen las hij hardop: „Als jullie een leidraad behoeft, laat het dan deze gedachte zijn:

— Behoeven we niet, zei Dirk zachtjes.

— Stil. — Laat het dan deze gedachte zijn: Ik zou het heerlijk vinden als het oude huis voor ons behouden bleef, en ik er weer wonen kon, in een van jullie gezinnen, natuurlijk. Alles wat ik heb, zou ik daarvoor willen geven.

Lida vouwde haar handen in haar schoot. — Dat kunnen we dus naast ons neerleggen — het huis is immers zo goed als verkocht? — Maar we zullen haar toch moeten antwoorden.

— Nonsens, viel Martha uit, die hele brief is niets dan een sentimenteel vertoon! Wij hebben geen hart, maar zij is zo vreselijk aan het oude huis gehecht. — Wie van ons zou er moeten wonen?

Lida trok met haar schouders. — Het oude liedje, ze wil bij één van ons intrekken.

— En jullie kunt haar niet gebruiken, zei Dirk, de enige ongetrouwde. Bernard sloeg even met zijn vlakke hand op tafel. — Hoor eens, laten we erkennen dat we ondanikbaar zijn en overgaan tot het eigenlijke doel van onze samenkomst.

Martha boog zich wat naar voren. — Heeft Tanne ons zoveel gegeven waarvoor we dankbaar moeten zijn? — Ze trok een tuitmondje. — Ik weet niet; — wèl weet ik: ze heeft de levenslust van Door en mij geknot zoveel ze kon. Bernard zette langzaam zijn bril af en begon de glazen schoon te vegen.

— Ja, zei hij, zolang je het van jezelf uit beziet — Hij sprak met gebogen hoofd. — Maar je kunt ook zeggen: Ze heeft gegeven wat ze had — dat mag dan nog zo gering zijn in jouw ogen..

Doortje zei: — Het getuigde altijd van zo weinig begrip, wat ze deed.

Vluchtig keek Bernard naar haar op, om zijn mond was een aarzende glimlach. — Jij hebt nu zelf kinderen, Door — probeer jij het beter te doen.

Doortje bloosde. — Het is moeilijk, natuurlijk — maar ik kom er meer en meer achter: — de grootste fout is een tekort aan verstand. — Ze keek Lida aan, als

Eet u maar rustig uw boterham op; ik heb de tijd . . .

verwachte ze instemming van die kant.

Maar Lida wendde haar hoofd af. — Dat is dan een fout in onze aanleg, zei ze.

— Bert, ga jij misschien nog naar Tanne toe? — zeg het haar dan voorzichtig — dat we onmogelijk in Amsterdam kunnen wonen, en ons werk in een andere stad hebben.

— Goed, ik ga morgenochtend, zei Bernard. — Maar nu dus onze besprekingen. Hij had zijn bril weer opgezet en hief zijn hoofd.

Bernard bleef die nacht op zijn oude jongenskamer slapen. Toen hij wakker werd, hoorde hij de wind loeien door schoorstenen en nauwe stegen; een deur klapperde in het slot. — Hoe goed kende hij al deze geluiden! — Om ieder huis waait de wind weer anders, dacht hij; hier is het een gieren en een knarsen. Oud is alles, de stenen en de binten; en ik zou hier wel willen wonen, omdat een oud huis een geschiedenis heeft. Hij lag op zijn rug en keek naar de zoldering. — Ja, zei hij in zichzelf, maar niet ieders geschiedenis is belangrijk — en hij dacht aan Tanne. Tante Anne — toen ze bij hen in huis kwam werd dat samengetrokken tot Tanne —

en het betekende een versnelling van levenstempo, die ze niet kon bijbenen. Marth en Doortje waren op een moeilijke leeftijd — Dirk ook nog. Hijzelf — och, hij had van moeder gehouden — en wie was Tanne — naast moeder? Ze besepte dat niet — wat wist ze van de onwillekeurige uitstraling van een sterk karakter? Zij mat met andere maten, ze deed haar best, verloochende zichzelf. En niemand was haar daar dankbaar voor. Ze verdiende beter dan nu alleen te zijn — eenzaam, zoals een oude vrouw met een zwervend hart eenzaam is — altijd verlangend naar anderen, en altijd door anderen afgescheept — tekort gedaan. — Hij kon haar niet in huis nemen, mocht dit van Greet niet vragen. En hij zag haar voor zich, zijn vrouw — haar grote blauwe ogen in het kinderlijk open, frisse gezicht. Ze waren beide zo gevoelig voor de sfeer om hen heen, het kleine, onmiddellijke belang van de kinderen werd daaraan ondergeschikt gemaakt. En Tanne zou die sfeer verstoren.

Was hij te klein en te bangelijk? Hoedde hij te zorgvuldig het besloten geluk, het geluk van de harmonie en de tevreden glimlach? Klein van vertrouwen en

zonder echte naastenliefde? — Waarschijnlijk was het wel zo. De wind deed de oude balken van het dak kreunen.

Toen hij weer buiten stond, na zijn bezoek, prevelde hij: het is werkelijk ondankbaar — en voelde zich toch opgelucht. Hij had haar zelfs niet te logeren gevraagd. — U begrijpt, Greet heeft het druk, ze doet alles alleen. — Bij die woorden had Tanne heel verschrikt gekeken. — Och, — ik zou haar nog wel wat kunnen helpen, als ik bijvoorbeeld zittende mocht aardappel-schillen — zolang staan kan ik niet meer.

— Dat zou natuurlijk niet nodig zijn, had hij gezegd, maar. . . . Het was zo beroerd dat je nooit je zin kon afmaken.

Bij 't begin van de straat ontmoette hij Dirk. — Op weg naar Tanne? ze gaat nu juist koffiedrinken.

De ander knikte. — Ben jij al klaar? — Zeg, het viel me op, gisteravond, dat Marth zo begeerig was.

Bernard trok vragend zijn wenkbrauwen omhoog. — Je ziet elkaar nu eenmaal niet van de gunstigste kant bij zo'n gelegenheid.

— Hm. — maar onze allerslecht-

ste kant reserveren we voor Tanne.

— Ja, zei Bernard met een zucht. — Nou kerel — offer je haar je hele middag?

— Ik ben met de beste voornemens beziel. — Ze drukten elkaars hand.

— Ja, zei Tanne, Lida is alleen gekomen om te zeggen dat ze weer weg moest — en Bernard heb ik maar even gezien.

Dirk knikte haar vriendelijk toe. — Toch gezellig, hè, die bezoeken. Hij had een zo levendige geest dat hij zelden genoeg nam met één ding tegelijk te doen, daarom spiedde hij nu de kamer rond naar een boek of tijdschrift dat hij lezen kon terwijl Tanne praatte. In een muurhanger vond hij een krant.

— Eet nu maar rustig uw boterham op, ik heb de tijd.

Hij zag haar ogen plotseling glanzen. — Ha, eindelijk iemand die de tijd heeft — dat is niet modern, jongen.

— Neen, zei hij, ik hoor al tot een oudere generatie, en begon aan het hoofdartikel van de krant.

— Vertel eens van gisteravond. Bernard heeft natuurlijk mijn brief voorgelezen — ik heb getracht hem zo te schrijven, dat het jullie niet teveel zou aandoen.

Dirk keek even op. — Aandoen? O, hij had het woord in dit verband niet dadelijk begrepen. Toen dacht hij: dit is een leugen, oudje, en praatte weer: Neen, dat ging wel goed, — het was een mooi gestelde brief, en Bernard heeft hem alle recht laten wederbaren. En-ne — (hij las twee regels tegelijk).

— Bernard voelt van ons het meest voor het oude huis — hij heeft er vannacht geslapen.

— En jij? Waar heb jij geslapen?

— Ik? — o — bij jong-getrouwde mensen, op zo'n lief, licht logeer-kamertje — je voelt je dan als de baby, die er nog niet is, maar misschien verwacht wordt, zo knus en honne-ponnig.

— Malle jongen. Laat die krant nou eens met rust.

— Ja Tanne, ik zal me aan u wijden. U ziet er best uit. — Hij

sloeg een paar bladen om, zag advertenties. — Het ding laat mij niet met rust; — na de nacht heb ik gewoonlijk een ware leeshonger, dan moet ik letters zien.

— Dus dan ben je weer baby af.

— Juist, — uw verstand is nog altijd even scherp. — Zijn blik viel op de woorden: 10 September Volksconcert, 2½ uur, Beethoven-programma — 7e en 8ste symphonie. — Er ging een schok door hem heen en hij schoof de krant driftig van zich af. — En beleefde het alles vooruit, — hoe hij haastig met grote stappen door de straten liep, zijn ogen op de verte gericht. Zijn hart begon te kloppen zodra hij het gebouw zag. En daar stond hij in de file, kneep zijn handen samen in zijn jaszakken, hoopte bij iedere inademing, zuchtte bij iedere uitademing zijn twijfel uit. — Nóg waren er plaatsen, hij zag de gelukkigen met een biljet in hun handen door de grote floepleuren verdwijnen. Langzaam, langzaam kwam hij nader tot het loket; ieder ogenblik kon het raampje worden dichtgeklapt, en een onzichtbare hand schoof er een bordje voor: Uitverkocht. Maar nog bleef hij hopen.

— Ik had er zo graag bij willen zijn, gisteravond, zei Tanne met wat dromerige stem. Ik zou niets hebben gezegd. Jullie hadt me stilletjes in een hoekje kunnen laten zitten — maar ik zou jullie allemaal hebben gezien, om de oude tafel heen als vroeger.

In gedachten liep Dirk de zaal binnen, — zijn onrust was weg, maar een andere, veel prikkelder onrust kwam daarvoor in de plaats — zijn hart sloeg in zijn keel.

— Lida dorst ik het niet te vragen, ging Tanne voort, — die ziet er altijd uit alsof ze voor een ziekbed zit, zo gepreoccupeerd. Ik denk dat zo voor haar patiënten erg goed is, zie je.

— O ja, zei Dirk, erg goed. — Hij moest met zorg zijn plaats kiezen, tussen vrouwen in was wel het rustigste.

— En ze rijdt in haar eigen auto, — zou ze meer verdienen dan haar man, wat denk je?

Hij keek Tanne aan, maar meteen had hij de wijzerplaat van de klok gezien. Half twee. — Nu maakte hij een glunder gezicht en trok zijn wenkbrauwen omhoog. — Wie weet, en de vrouwen-emancipatie staat pas aan haar begin. O Tanne, waar moet dat eigenlijk naar toe?

Tanne keek ondeugend. — Er is nog geen vrouwelijke minister, wel? nergens? — de vrouwen moeten regeren.

— Ik vind het goed, zei Dirk, — als ze de eerzucht daartoe hebben. — Hij wilde weg. De zevende en de achtste — voor hem het allermooiste wat er bestond.

Tanne legde haar mes en vork neer. — Zo, nu moest ik eerst een klein middagslaapje gaan doen, en dan kunnen we gezellig samen thee drinken.

De jongen keek op. — Heel goed, terwijl u slaapt, ga ik naar het Concertgebouw. — Maar of ik daarna nog terug kom?

Hij moest vertellen. — Beethoven, och ja, dat had zij al zo vaak gehoord. Maar moest ze hem dan ook dadelijk weer afstaan? Ze zag hem zo weinig. Wekenlang had ze zich verheugd op deze familie-bijeenkomst, en nu. . . Ik zou met je mee kunnen gaan, zei ze, — maar ik ben bang dat ik in slaap val, doordat het mijn gewone rustuurtje is.

Dirk stond op en liep om de tafel heen. — Kruipt u lekker in uw bed, zei hij, misschien kom ik nog even terug. — En vond zichzelf laf om die laatste woorden, want hij wist dat hij niet terug zou komen en ongrootmoedig, dat hij haar zo weinig geven kon.

Even later trok hij de deur achter zich dicht en, als om zichzelf te straffen, hield hij nog een ogenblik het beeld vast van haar gebogen, oude gestalte. — We zijn ondankbare honden, prevelde hij. Op den hoek van de straat sloeg de wind tegen hem aan, zodat hij haastig naar zijn hoed moest grijpen. De woorden van Shakespeare kwamen hem in de gedachten:

„Blow, blow thou winterwind,
Thou art not so unkind
As mans ingratitude.”

